

Володимир Іванович АДАМОВСЬКИЙ,
кандидат історичних наук, доцент,
докторант Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова,
вул. Жукова, 13, кв. 3, Кам'янець-Подільський, 32300,
adamovskiy@mail.ru

УДК 343.294:316.4.063.7(470+571) "19"

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВ НЕОБҐРУНТОВАНО РЕПРЕСОВАНИХ ГРОМАДЯН У РОСІЇ (90–і роки ХХ ст.)

Досліджується процес становлення та розвитку політико-правових основ інституту реабілітації в Росії у 90-х роках ХХ століття, діяльність державних та інших організацій, правоохоронних органів по виконанню законодавства про реабілітацію. Характеризується вплив федеральних законів "Про реабілітацію репресованих народів" та "Про реабілітацію жертв політичних репресій" на формування подальшого реабілітаційного законодавства Росії. Порівнюється правова база Російської Федерації з аналогічними законодавчими актами, прийнятими в країнах Балтії, Україні та Білорусі. Досліджується робота комісії з відновлення прав реабілітованих жертв політичних репресій, утворених при органах державної влади суб'єктів Російської Федерації, щодо здійснення контролю за виконанням законодавчих актів про порядок реабілітації і відновлення прав реабілітованих. Висвітлюється роль Комісії при Президенті Російської Федерації по реабілітації жертв політичних репресій у створенні умов для реалізації президентом його конституційних повноважень гаранта прав і свобод людини і громадянина при виконанні Закону Російської Федерації "Про реабілітацію жертв політичних репресій".

Ключові слова: реабілітація, репресії, права, свободи, комісії, жертви, відновлення, незаконня, народ, геноцид.

За роки радянської влади мільйони людей стали жертвами свавілля тоталітарної держави. На різних етапах радянської історії репресіям піддалися представники всіх соціальних прошарків і груп населення: селянства, козацтва, інтелігенції, військовослужбовців, релігійних конфесій. Визнано, що загальна кількість репресованих з політичних мотивів за роки радянської влади, яких відповідно до Закону Російської Федерації "Про реабілітацію жертв політичних репресій" слід вважати жертвами політичних репресій, обчислюється десятками мільйонів.

Дослідження проблематики реабілітаційної роботи започаткували Ю. Дьомін [1], М. Шумило [2], А. Амонс [3], Н. Лапчинська [4]. На сучасному етапі в юридичній науці є серйозні наукові дослідження історії і сучасного стану інституту реабілітації громадян, необґрунтовано засуджених і притягнених до кримінальної відповідальності, які представлені в роботах А. Г. Петрова, В. І. Антонова, Б. Т. Безлепкіна, Л. В. Бійцівської, Г. З. Клімової, А. П. Куна, Т. Москалькової, М. В. Орлової, М. І. Пастухова, І. Л. Петрухіна, М. Ф. Полякової, Ю. І. Стецовського, Т. Т. Таджикиєва, Е. П. Чорновола й ін.

Останніми роками з'явилися кваліфікаційні роботи, присвячені реабілітації жертв політичних репресій у цілому Е. С. Кузнецова, С. В. Мамічева. Окремі види і форми реабілітації жертв політичних репресій аналізуються Б. М. Лазаревим, В. П. Поляном, А. Х. Хунаговим, Б. С. Цоєм [5, с. 5], Л. Л. Місінкевичем [6].

Метою цієї роботи є дослідження політико-правових основ інституту реабілітації в Росії, його становлення і розвиток, діяльність державних та інших організацій, правоохоронних органів по виконанню законодавства про реабілітацію.

Реабілітація жертв політичних репресій почалася після смерті Сталіна. Були реабілітовані, головним чином, видатні політичні діячі і комуністи, які не брали участь в опозиціях 20–30-х років. Процес реабілітації активізувався в роки перебудови. У кінці 80-х років реабілітація здійснювалася на підставі Указу Президії Верховної Ради СРСР від 16 січня 1989 р. “Про додаткові заходи по відновленню справедливості стосовно жертв політичних репресій, що мали місце в період 30–40-х — на початку 50-х років” [7]. Серед перших кроків на шляху відновлення історичної справедливості щодо репресованих у роки радянської влади народів також стало прийняття Декларації Верховної Ради СРСР від 14 листопада 1989 р. “Про визнання незаконними і злочинними репресивних актів проти народів, яких було піддано насильницькому переселенню, і забезпечення їхніх прав” [8].

Результатом дії Декларації стало скасування актів найвищих органів державної влади СРСР, які послужили основою для протиправного насильницького переселення окремих народів з місць постійного проживання, обмеження прав громадян з числа цих народів, а також незаконної ліквідації деяких національно-державних утворень. Було скасовано Указ Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1941 р. “Про переселення німців, які проживають у районах Поволжя” [9], Указ Президії Верховної Ради СРСР від 7 вересня 1941 р. “Про адміністративний устрій території колишньої Республіки Німців Поволжя” [10], Указ Президії Верховної Ради СРСР від 29 серпня 1964 р. “Про внесення змін до Указу Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1941 р. “Про переселення німців, які проживають у районах Поволжя” [11], ст. 2 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 5 вересня 1967 р. “Про громадян татарської національності, які проживають у Криму” [12], Постанову Президії Верховної Ради СРСР від 5 вересня 1967 р. “Про порядок застосування статті 2 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 28 квітня 1956 року” [13], Постанову Президії Верховної Ради СРСР від 30 травня 1968 р. “Про порядок застосування щодо громадян СРСР — турків, курдів, хемшилів та азербайджанців, які проживали раніше в Грузинській РСР, статті 2 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 28 квітня 1956 року і статті 2 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 31 жовтня 1957 року” [14] та інші.

Оновлення радянського суспільства в процесі його демократизації і формування правової держави створило сприятливі можливості по реабілітації репресованих у роки радянської влади народів, які піддавалися геноциду і наклепницьким нападам.

Політика свавілля і беззаконня, що практикувалася на державному рівні стосовно цих народів, була протиправною, ображала гідність не лише репресованих, але і всіх інших народів країни. Її трагічні наслідки до цих пір позначаються на стані міжнародних відносин і створюють небезпечні вогнища міжнародних конфліктів.

Спираючись на міжнародні акти, Декларацію Верховної Ради СРСР від 14 листопада 1989 р., постанови з'їздів народних депутатів РРФСР, а також чинне законодавство РРФСР і СРСР, що закріплює рівноправ'я радянських народів, Верховна Рада РРФСР 26 квітня 1991 р. прийняла Закон “Про реабілітацію репресованих народів” [15].

У тому ж році Росія Федеральним законом “Про реабілітацію жертв політичних репресій” [16] визнала, що за роки радянської влади мільйони людей стали жертвами свавілля тоталітарної держави, піддалися репресіям за політичні і релігійні переконання, по соціальних, національних та інших ознаках. Метою прийнятого

Закону названа реабілітація всіх жертв політичних репресій, підданих таким на території Російської Федерації з 25 жовтня (7 листопада) 1917 р., відновлення їх у цивільних правах, усунення інших наслідків свавілля і забезпечення посиленої у такий час компенсації матеріального збитку. Вперше була дана не лише правова й етична оцінка державного терору проти власного народу, але і підкреслена необхідність ліквідації його наслідків.

У 1992, 1993 і 1995 рр. в Закон було внесено зміни і доповнення, що істотно розширили коло осіб, на яких поширюється його дія. Так, право бути реабілітованим або постраждалим від політичних репресій було поширене на членів сімей репресованих: на дітей, подружжя, батьків. Внесені до Закону, відповідно до рішення Конституційного Суду Російської Федерації від 23 травня 1995 р. [17], зміни дозволили визнати такими, які підлягають реабілітації дітей, що знаходилися разом з батьками в місцях позбавлення волі, на засланні, висилці, спецпоселенні.

Після ухвалення Закону “Про реабілітацію жертв політичних репресій” були внесені доповнення в Закон РРФСР “Про державні пенсії в РРФСР” [18] та затверджені Положення про порядок виплати грошової компенсації реабілітованим за час їх перебування в місцях позбавлення волі (16 березня 1992 р. № 160) [19], Положення про порядок надання пільг реабілітованим особам і особам, визнаним потерпілими від політичних репресій (3 травня 1994 р. № 419) [20], “Про поховання реабілітованих осіб у разі їх смерті коштом держави” (1 червня 1994 р. № 616) [21], Положення про порядок повернення громадянам незаконно конфіскованого, вилученого або такого, що вийшло іншим шляхом з володіння у зв’язку з політичними репресіями, майна, відшкодування його вартості або виплати грошової компенсації (12 серпня 1994 р. № 926) [22].

У РРФСР, Прибалтиці, на Україні, в Білорусії була створена серйозна правова основа реабілітації жертв політичних репресій, у тому числі депортованих осіб. Серед них — Закон РРФСР від 18 жовтня 1991 р. № 1761–1 “Про реабілітацію жертв політичних репресій”, Указ Президента РФ від 15 червня 1992 р. № 632 “Про заходи по реалізації Закону РФ “Про реабілітацію репресованих народів”, Указ Президента РФ від 25 грудня 1993 р. № 2290 “Про заходи по реабілітації калмицького народу і державній підтримці його відродження та розвитку”, Указ Президента РФ від 3 березня 1994 р. № 448 “Про заходи по реабілітації балкарського народу і державній підтримці його відродження та розвитку”, Постанова Уряду РФ від 30 жовтня 1993 р. № 100 “Про заходи по реабілітації народу карачаївки і соціально-економічній підтримці Карачаєво-Черкеської Республіки” тощо. У Литві і Латвії були ухвалені спеціальні закони про реабілітацію (1990). У коло суб’єктів реабілітації також включені громадяни, які були піддані засланням, висилці, спецпоселенню в адміністративному порядку. В Україні ухвалений Закон від 17 квітня 1991 р. “Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні” [23].

З метою полегшення і спрощення реабілітації репресованих у дитячому віці осіб, які знаходилися в місцях позбавлення волі, на засланням або висланні, 23 квітня 1996 р. було видано Указ Президента РФ № 602 “Про додаткові заходи щодо реабілітації жертв політичних репресій” [24].

Реабілітація священнослужителів і віруючих проводилася згідно з Указом Президента РФ № 378 від 14 березня 1996 р. “Про заходи з реабілітації священнослужителів і віруючих, які стали жертвами необґрунтованих репресій” [25].

Відповідно до ст. 19 Закону РРФСР “Про реабілітацію жертв політичних репресій”, відшкодування матеріального і морального збитку репресованим і їх спадкоємцям покладено на комісії з відновлення прав реабілітованих жертв політичних репресій, що утворені при органах державної влади суб’єктів Російської Федерації відповідно до постанови Президії Верховної Ради Російської Федерації від 16 грудня 1991 р. № 2046–1 [26].

У центрі уваги комісій — вирішення проблем, пов’язаних з поверненням або відшкодуванням вартості майна, втраченого внаслідок політичних репресій.

Практика виконання Закону показала доцільність розширення повноважень комісій з розгляду і ухвалення рішень про виплати компенсацій за незаконно конфісковане майно, без попереднього звернення заявників до судів з метою встановлення факту конфіскації, за винятком спірних випадків.

Уже 2 грудня 1992 р. Указом Президента Російської Федерації прийнято рішення про створення Комісії при Президенті Російської Федерації по реабілітації жертв політичних репресій [27].

На Комісію покладено:

— координацію діяльності федеральних органів виконавчої влади по реалізації Закону;

— вивчення, аналіз і оцінку масштабів і механізмів репресій;

— підготовку і представлення відповідних матеріалів і пропозицій Президенті Російської Федерації з питань реабілітації;

— інформування громадськості про масштаби і характер репресій.

Результатом проведеного Комісією вивчення й аналізу раніше секретних документів стало прийняття Указів Президента Російської Федерації: “Про події в м. Кронштадті навесні 1921 року” від 10 січня 1994 р. № 65, “Про відновлення справедливості щодо репресованих в 20–30-і роки представників якутського народу” від 26 квітня 1994 р. № 834, “Про відновлення законних прав російських громадян — колишніх радянських військовополонених і цивільних осіб, які репатріюють у період Великої Вітчизняної війни і в післявоєнний період” від 24 січня 1995 р. № 63, “Про заходи по реабілітації священнослужителів і віруючих, що стали жертвами необґрунтованих репресій” від 14 березня 1996 р. № 378, “Про селянські повстання 1918–1922 років” від 18 червня 1996 р. № 931, Указу Президента Російської Федерації від 22 травня 1992 р. і від 8 червня 1996 р. № 858 “Про додаткові заходи по реабілітації осіб, репресованих у зв’язку з участю в подіях у м. Новочеркаське в червні 1962 р.” та Постанови Верховної Ради Російської Федерації “Про події у місті Новочеркаське в червні 1962 року” [28, с. 18].

Також були оприлюднені отримані в результаті проведеної роботи факти про взаємовідносини влади з письменниками, артистами, музикантами, художниками, представниками інших творчих професій. Відповідно до рішення Комісії, вони були опубліковані в спеціальній збірці документів “Влада і художня інтелігенція” [29]. За рішенням Комісії підготовлена до видання збірка документів “Георгій Жуков. 1957” [30]. Підсумком виконаної роботи стала й збірка документів у 2-х томах “1941 рік” [31]. Відповідно до доручення Президента Російській Федерації від 3 березня 1998 р. № Пр-432, Комісія приступила до роботи по виданню збірок документів з архіву Сталіна.

Однак всупереч Указу Президента Російської Федерації від 23 червня 1992 р. № 658 “Про зняття обмежувальних грифів із законодавчих та інших актів, що слугували підставою для масових репресій і посягань на права людини” [32] багато таких документів продовжує залишатися на секретному зберіганні. У зв’язку з цим, створена розпорядженням Президента Російської Федерації від 22 вересня 1994 р. № 489-рп Комісія з розсекречення документів КІРС, що діяла на правах структурного підрозділу Міжвідомчої комісії з охорони державної таємниці, вже в другій половині 1996 р. практично припинила свою роботу.

Безпосередньо ж реабілітацією жертв політичних репресій займалися Міністерство внутрішніх справ Російської Федерації, органи прокуратури, суди. Відповідно до Закону “Про реабілітацію жертв політичних репресій”, органи прокуратури розглядали заяви громадян, репресованих за рішенням судів та інших органів, що надіялися судовими функціями, надавали правову допомогу в питаннях, пов’язаних з реабілітацією репресованих осіб, у тому числі громадян держав колишніх союзних республік СРСР. Суди встановлювали факт застосування репресій з політичних мотивів, розглядали скарги на порушення прав і свобод репресованих осіб. Органи внутрішніх справ реабілітували осіб, які піддалися політичним репресіям

в адміністративному порядку, визнавали такими, що постраждали від політичних репресій, встановлювали факт конфіскації або вилучення майна у зв'язку з репресіями, знайомили осіб з матеріалами архівних справ, сприяли в здобутті з архівів рукописів, фотографій та інших особистих документів [5, с. 38].

Таким чином, можна відзначити, що на цьому етапі були утворені органи і створені умови для продовження процесу по реабілітації жертв політичних репресій.

Список використаних джерел

1. Дьомін, Ю. Проблеми в роботі по реабілітації жертв політичних репресій [Текст] / Ю. Дьомін // Право України. — 1992. — № 4. — С. 24–26.
2. Шумило, М. Вдосконалити правове регулювання реабілітації жертв політичних репресій [Текст] / М. Шумило // Право України. — 1992. — № 4. — С. 26–28.
3. Амонс, А. Остання справа військового прокурора [Текст] / А. Амонс // Вісник прокуратури. — 2001. — № 2. — С. 109–114.
4. Латинська, Н. Закон України “Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні” — не декларація, а питання державної політики [Текст] / Н. Латинська // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — К., 2003. — Вип. 7. — С. 465–470.
5. Петров, А. Г. Реабілітація жертв політичних репресій: историко-правовой анализ [Текст]: автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра юрид. наук: спец. 12.00.01 “Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве” / А. Г. Петров. — Нижний Новгород, 2006. — 55 с.
6. Місінкевич, Л. Л. Реабілітація жертв політичних репресій в Україні [Текст] / Л. Л. Місінкевич. — К.; Хмельницький: [Б.в.], 2009. — 425 с.
7. О дополнительных мерах по восстановлению справедливости в отношении жертв репрессий имевших место в период 30–40–х и начала 50–х годов: Указ Президиума Верховного Совета СССР от 16 января 1989 г. № 10036-XI [Текст] // Ведомости СНД и ВС СССР. — 1989. — № 9. — Ст. 202.
8. Про визнання незаконними і злочинними репресивних актів проти народів, яких було піддано насильницькому переселенню, і забезпечення їхніх прав: Декларація Верховної Ради СРСР від 14.11.1989 р. № 772-I [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0772400-89>.
9. Про переселення німців, які проживають у районах Поволжя: Указ Президії Верховної Ради СРСР від 28.08.1941 р. [Текст] // ВВР СРСР. — 1941. — № 38.
10. Про адміністративний устрій території колишньої Республіки Німців Поволжя: Указ Президії Верховної Ради СРСР від 07.09.1941 р. [Текст] // ВВР СРСР. — 1941. — № 40.
11. Про внесення змін до Указу Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1941 року “Про переселення німців, які проживають у районах Поволжя”: Указ Президії Верховної Ради СРСР від 29.08.1964 р. [Текст] // ВВР СРСР. — 1964. — № 52. — Ст. 592.
12. Про громадян татарської національності, які проживають у Криму: Указ Президії Верховної Ради СРСР від 05.09.1967 р. [Текст] // ВВР СРСР. — 1967. — № 36. — Ст. 493.
13. Про порядок застосування статті 2 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 28 квітня 1956 року: Постанова Президії Верховної Ради СРСР від 05.09.1967 р. [Текст] // ВВР СРСР. — 1967. — № 36. — Ст. 494.
14. Про порядок застосування щодо громадян СРСР — турків, курдів, хемшилів та азербайджанців, які проживали раніше в Грузинській РСР, статті 2 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 28 квітня 1956 року і статті 2 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 31 жовтня 1957 року: постанова Президії Верховної Ради СРСР від 30.05.1968 р. № 2709-XII [Текст] // ВВР СРСР. — 1968. — № 23. — Ст. 188.
15. О реабилитации репрессированных народов: Федеральный закон Российской Федерации от 01.07.1993 г. № 5303-1 [Текст] // Российская газета. — 1993. — № 144. — 29 июля.
16. О реабилитации жертв политических репрессий: Закон Российской Федерации от 18.10.1991 г. № 1761-1 [Текст] // Ведомости Верховного Совета Российской Федерации. — 1991. — № 44. — 31 октября. — Ст. 1428.
17. Постановление Конституционного Суда Российской Федерации “По делу о проверке конституционности статей 2.1 и 16 Закона РСФСР от 18 октября 1991 года “О реабилитации жертв политических репрессий” (в редакции от 3 сентября 1993 года) в

- связи с жалобой гражданки З. В. Алешниковой” [Текст] // Собрание законодательства Российской Федерации. — 1995. — № 22. — Ст. 2168.
18. О государственных пенсиях в РСФСР : Закон РСФСР от 20.11.1990 г. № 340-I [Текст] // Ведомости Верховного Совета РСФСР. — 1990. — № 27. — Ст. 351.
19. О порядке выплаты денежной компенсации и предоставления льгот лицам, реабилитированным в соответствии с Законом Российской Федерации “О реабилитации жертв политических репрессий” : постановление Правительства Российской Федерации от 16.03.1992 г. № 160 [Текст] // Собрание законодательства Российской Федерации. — 1994. — № 14. — Ст. 1636.
20. О порядке предоставления льгот реабилитированным лицам и лицам, признанным пострадавшими от политических репрессий : постановление Правительства Российской Федерации от 03.05.1994 г. № 419 [Текст] // Российская газета. — 2002. — № 171. — 11 сентября.
21. О погребении реабилитированных лиц в случае их смерти за счет государства : постановление Правительства Российской Федерации от 01.06.1994 г. № 616 [Электронный ресурс] Консультант Плюс. — http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5782.
22. Об утверждении Положения о порядке возврата гражданам незаконно конфискованного, изъятого или вышедшего иным путем из владения в связи с политическими репрессиями имущества, возмещения его стоимости или выплаты денежной компенсации : постановление Правительства Российской Федерации от 12.08.1994 г. № 926 [Электронный ресурс] Поиск Закона. Правовой портал. — URL : <http://poisk-zakona.ru/228686.html>.
23. Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні : Закон України від 17.04.1991 р. № 962-ХІІ [Текст] // ВВР УРСР. — 1991. — № 22. — Ст. 262.
24. О дополнительных мерах по реабилитации жертв политических репрессий : Указ Президента Российской Федерации от 23.04.1996 г. № 602 [Электронный ресурс] Трудовые льготы. — URL : <http://lgota.h11.ru/law/doc00207.shtml>.
25. О мерах по реабилитации священнослужителей и верующих, ставших жертвами необоснованных репрессий : Указ Президента Российской Федерации от 14.03.1996 г. № 378 [Электронный ресурс] Храм Святых новомучеников и исповедников Российских в Бутове. — URL : <http://archive.martyr.ru/content/view/417/41>.
26. О комиссиях по реабилитации жертв политических репрессий : постановление Президиума Верховного Суда РСФСР от 16.12.1991 г. № 2046-1 [Электронный ресурс] BestPravo.ru. Информационно-правовой портал России. — URL : <http://www.bestpravo.ru/rossijskoje/lq-instrukcii/n3v.htm>.
27. Об образовании Комиссии при Президенте Российской Федерации по реабилитации жертв политических репрессий : Указ Президента Российской Федерации от 02.12.1992 г. № 1509 [Текст] // Собрание актов Президента и Правительства Российской Федерации. — 1992. — № 23. — Ст. 1963.
28. О реабилитации жертв политических репрессий : Доклад Комиссии при Президенте Российской Федерации по реабилитации жертв политических репрессий о ходе исполнения Закона Российской Федерации [Текст]. — М. : [Б. и.], 2000. — 40 с.
29. Документы. Власть и художественная интеллигенция [Текст] // Культурная элита в советском идеологическом проекте 1920–1980-х годов : учеб.-метод. матер. — М. : Российский государственный гуманитарный университет, 2006. — 141 с.
30. Жуков, Г. Стенограмма октябрьского (1957 г.) пленума ЦК КПСС и другие документы [Текст] / Георгий Жуков ; под ред. акад. А. Н. Яковлева ; сост. В. Наумов и др. — М. : Международный фонд “Демократия”, 2001. — 820 с.
31. 1941 год [Текст] : [в 2 кн.] / сост. Л. Е. Решин и др. ; под ред. В. П. Наумова ; вступ. ст. акад. А. Н. Яковлева. — М. : Международный фонд “Демократия”, 1998. — 832 с.
32. О снятии ограничительных грифов с законодательных и иных актов, служивших основанием для массовых репрессий и посягательств на права человека : Указ Президента Российской Федерации от 23.06.1992 г. № 658 [Электронный ресурс] BestPravo.ru. Информационно-правовой портал России. — URL : <http://www.bestpravo.ru/rossijskoje/rf-instrukcii/c2v.htm>.

Надійшла до редакції 07.02.2013

Адамовский В. И. Правовое регулирование восстановления прав необоснованно репрессированных граждан в России (90-ые годы XX в.)

Исследуется процесс становления и развития политико-правовых основ института реабилитации в России в 90-х годах XX века, деятельность государственных и других организаций, правоохранительных органов по выполнению законодательства о реабилитации. Характеризуется влияние федеральных законов “О реабилитации репрессированных народов” и “О реабилитации жертв политических репрессий” на формирование последующего реабилитационного законодательства России. Сравнивается правовая база Российской Федерации с аналогичными законодательными актами, принятыми в странах Балтии, Украине и Беларуси. Исследуется работа комиссий по восстановлению прав реабилитированных жертв политических репрессий, образованных при органах государственной власти субъектов Российской Федерации, относительно осуществления контроля за выполнением законодательных актов о порядке реабилитации и восстановления прав реабилитированных. Освещается роль Комиссии при Президенте Российской Федерации по реабилитации жертв политических репрессий в создании условий для реализации президентом его конституционных полномочий гаранта прав и свобод человека и гражданина при выполнении Закона Российской Федерации “О реабилитации жертв политических репрессий”.

Ключевые слова: реабилитация, репрессии, права, свободы, комиссии, жертвы, восстановление, беззаконие, народ, геноцид.

Adamovskyi, V. I. The Legislative Adjusting and Proceeding in Rights for the Groundlessly Subjected to Repression Citizens in Russia (90th of XX century)

Establishment and development of politico-legal bases of institute of rehabilitation is probed in Russia in 90th of XX century, activity of state and other organizations, law enforcement authorities on implementation of legislation about rehabilitation is investigated. The influence of Federal Laws is characterized “On the rehabilitation of the subjected to repression” and “About the rehabilitation of victims of political repressions” on forming of subsequent rehabilitation legislation of Russia is characterized. The legal base of Russian Federation is compared with analogical legislative acts, accepted in Baltic countries, Ukraine and Belarus. Work of commissions is probed on proceeding in rights for the rehabilitated victims of political repressions, formed at public of subjects of Russian Federation authorities, in relation to realization of control for implementation of legislative acts about the order of rehabilitation and proceeding in rights for rehabilitated. The role of Commission is lighted up at President of Russian Federation for the rehabilitations of victims of political repressions in conditioning for realization by President his constitutional plenary powers of guarantor of rights and freedoms of man and citizen at implementation of Law of Russian Federation “About the rehabilitation of victims of political repressions”.

Keywords: rehabilitation, repressions, rights, freedoms, commissions, victims, renewals, lawlessness, genocide.

